

# *Ženíjní zabezpečení útočné operace vševojskové armády*

V letošním výcvikovém roce na základě RMNO pro přípravu vojsk ČSLA je kromě jiných úkolů v operační přípravě též stanoveno zaměřit pozornost velitelů a štábů na studium a procvičování možných variant zahájení války a zdokonalování způsobů vedení útočných operací bez i s použitím jaderných zbraní, s cílem odrazit agresi a zničit nepřítele v krátké době.

Také pro ženijní vojsko jsou v RMNO stanoveny úkoly, které ve svém komplexu zabezpečují splnění hlavního úkolu. Jsou to především úkoly, které zabezpečují rychlost postupu vojsk v útočném boji a operaci. Dále pak úkoly spojené s ženijním budováním obrany za pomoci ženijní techniky.

V souladu s vytyčenými úkoly v RMNO jsem zpracoval tento článek.

Vedení armádních útočných operací je hlavním a rozhodujícím druhem boje vševojskových svazů, který ve svých důsledcích podmiňuje splnění konečného cíle ozbrojeného zápasu, tj. zničení nepřítele.

Ke zdárnému a všestrannému zabezpečení útočné operace vševojskové armády patří i ženijní zabezpečení, které svým významem především komplexního zabezpečení rychlého tempa postupu má jednu z rozhodujících úloh.

V článku podrobně rozeberu tyto hlavní úkoly:

- ženijní průzkum,
- zabezpečení pohybu a manévru vojsk v průběhu operace úpravou komunikační sítě,
- ženijní zabezpečení střetného sražení s přechodem na použití jaderných zbraní,
- překonávání vodních překážek,
- ženijní zabezpečení velitelských stanovišť,
- ženijně technická opatření operačního maskování,
- průzkum, těžení a zásobování vojsk pitnou vodou.

## **Ženíjní průzkum**

Je spolu s vševojskovým průzkumem a průzkumem druhů vojsk jednou z nejdůležitějších součástí zabezpečení bojové a operační činnosti vojsk. Hlavním cílem a úkolem ženijního průzkumu je zjistit, získat údaje a hodnověrně

zprávy o ženijní činnosti a opatřeních nepřítele a doplňující údaje o terénu z hlediska jejich vlivu na průběh a organizaci bojové činnosti a její ženijní zabezpečení. Počet objektů ženijního průzkumu je značný a vzhledem ke svému rozsahu jej nemohou splnit pouze ženijní průzkumné jednotky. Získávat zprávy ženijního charakteru je proto povinností všech průzkumných jednotek a orgánů průzkumu.

Povinností štábů všech stupňů je spolu se stanovením úkolu k průzkumu nepřítele určit i cíle a objekty ženijního průzkumu. Úkoly ženijního průzkumu navrhuje a jejich plnění sledují ženijní náčelníci, kteří udržují za tímto účelem úzkou součinnost se zpravodajskými orgány.

Na stupni armáda z hlediska místa plnění ženijního průzkumu úkolů a použití ženijních průzkumných jednotek, dělíme ženijní průzkum na ženijní průzkum nepřítele a podrobný ženijní průzkum v bojových sestavách vlastních vojsk.

Nová zásada komplexnosti a centralizace řízení a organizace **průzkumu nepřítele** v podstatě změnila dřívější organizaci a řízení ženijního průzkumu.

Za organizaci a řízení ženijního průzkumu nepřítele přejímá odpovědnost na všech stupních velení zpravodajské oddělení nebo zpravodajští důstojníci.

Zvláštním prvkem v celé organizaci ženijního průzkumu nepřítele zůstává vševojskový svazek, kde ženijní náčelník používá ženijní průzkumnou četů jak k plnění ženijního průzkumu nepřítele, tak i k podrobnému průzkumu ve svých prospěch.

Přijatá zásada centralizace zabezpečuje jednotnost průzkumového úsilí a maximální efektivnost.

Podíl náčelníka ženijního vojska armády na plánování ženijního průzkumu nepřítele se v zásadě nemění. Rozdíl je jen v tom, že své požadavky na průzkum nyní uplatňuje u zpravodajských orgánů.

Na stupni armáda chceme především zjistit údaje a získat zprávy o

- rozmístění ženijních sil nepřítele, jejich organizaci, technickém a materiálním vybavení a prostorech jejich činnosti,
- systému ženijního vybudování a rázu nepřátelské obrany, odolnosti, povaze opevnění, zátarasů všeho druhu s důrazem na jaderné miny,
- klamných opatřeních nepřítele,
- skladech ženijního materiálu a munice a dalších technických údajích o ženijní technice,
- stavu vodních a jiných překážek, vhodných místech pro jejich překonání, opatřeních nepřítele apod.,
- mostech a opatřeních na nich,
- průchodnost terénu.

Většinu zpráv a údajů z hlediska požadavků zabezpečení armádní útočné operace sledujeme již v míru. Jde především o opatření v rámci operační přípravy válčiště.

Výchozím podkladem náčelníka ženijního vojska armády pro určení požadavků na ženijní průzkum nepřítele jsou přehledy o vykonaných nebo připravovaných ženijních opatřeních nepřítele, vyhodnocení terénu a přírodních překážek, zjištěné náznaky a přípravy k použití jaderných min, dislokace ženijních sil apod.

Z hlediska opatření nepřítele v příhraničním pásmu (ukládání jaderných min) je nutné začleňovat do hloubkového průzkumu na stupni armáda i specialisty pro průzkum a zneškodňování jaderných min.

Změny v organizaci plánování a vedení ženijního průzkumu nepříteli nezabavují náčelníka ženijního vojska armády povinnosti vést informační zpravodajskou činnost v ženijní oblasti ve prospěch ženijních svazků, útvarů a ženijních náčelníků. Souhrnným informačním orgánem o nepříteli v míru i v polních podmínkách jsou zpravodajská oddělení.

Kompetenční změny v organizaci a řízení průzkumu ponechávají v povinnostech ženijního vojska organizaci vedení **podrobného ženijního průzkumu** ve vlastních bojových sestavách, který je nedílnou součástí jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení a vede se bezprostředně před vlastním plněním úkolu. Organizují a řídí jej velitelé ženijních jednotek, útvarů a svazků, které konkrétní úkol ženijního zabezpečení plní. Vedou jej zásadně v prostorech činnosti vlastních vojsk ženijní jednotky nebo ženijní jednotky vyčleněné k plnění tohoto úkolu.

Cíle a úkoly podrobného ženijního průzkumu se přímo váží na cíle a úkoly ženijního zabezpečení, jehož plnění zajišťují. Průzkum se vede v krátkých časových lhůtách a bezprostředně po něm začíná plnění úkolu.

Štáb náčelníka ženijního vojska armády ovlivňuje cíle, úkoly a použití ženijních průzkumných jednotek prostřednictvím ukládaných úkolů ženijního zabezpečení. Samostatné úkoly podrobnému ženijnímu průzkumu neurčuje.

Průzkumné ženijní jednotky ženijních (pontonových) svazků (útvárů) vedou průzkum na takovou vzdálenost od prostoru rozmístění ženijních útvarů (svazků) nebo v takovém časovém předstihu, aby nezdržely vlastní splnění úkolu.

Hlavním organizátorem obou druhů ženijního průzkumu ve štábu ženijního svazku zůstává zpravodajský důstojník, u ženijních útvarů náčelník štábu.

### **Zabezpečení pohybu a manévru vojsk v průběhu operace úpravou komunikační sítě**

Na základě bojového a operačního uskupení, bojové činnosti a materiálně technického zabezpečení je nutné pro pohyb na jednotlivých stupních zabezpečovat:

- |                                      |                                   |
|--------------------------------------|-----------------------------------|
| — na stupni prapor, pluk             | 1 osu postupu,                    |
| — na stupni divize                   | 1—2 cesty,                        |
| — na stupni armáda:                  |                                   |
| — pro každou nově zasazovanou divizi | 2—3 cesty,                        |
| — pro týlové přesuny                 | 1—2 základní automobilní silnice, |
|                                      | 1—2 pomocné automobilní silnice.  |

Ženijní vojsko odpovídá za úpravu cest pro přesun do stupně divize v plném rozsahu, na stupni armáda za zabezpečení operačních přesunů.

Těžiště úpravy cest bude spočívat ve skupinách pro úpravu praporečnic cest a OZP pluků a divizí.

V závislosti na úkolech vševojskových útvarů a svazků vyplývá i jejich místo v bojové sestavě:

- prostor činnosti skupiny pro úpravu praporečnic cesty ve vzdálenosti 800 až 1200 m,
- prostor činnosti OZP pluku 3—6 km,
- prostor činnosti OZP divize 10—15 km.

Na stupni armáda nelze při úpravě působit po celé délce armádních cest. Činnost vyčleněných ženijních útvarů armády se proto soustřeďuje jen na prostory, které svým přirozeným charakterem nebo možnými následky nepřátelské činnosti mohou nepříznivě ovlivnit rychlý a plynulý přesun vojsk, hlavně pak přesuny druhých sledů a záloh. Jsou to zpravidla přechody členitého terénu, horská pásma, zalesněné a rozbahněné neschůdné úseky, větší vodní překážky a zničené prostory.

Rozsah a hloubka zón takto upravovaných (udržovaných) cest nebude vždy stejná. Bude záviset na terénu a jeho ženijně technickém vyhodnocení a na předpokládaných opatřeních nepřítele a jeho možnostech. V neposlední řadě pak na možnostech vyčlenění vlastních sil a prostředků k plnění tohoto úkolu.

V podmínkách středoevropského válčiště můžeme předpokládat maximální rozměry zóny 50X40 km s 3—4 cestami.

Zonální způsob úpravy komunikací byl vyvolán především potřebou značného rozsahu komunikací a omezeným počtem ženijních sil a prostředků, které můžeme na tento úkol vyčlenit. Dále požadavkem rychlosti při úpravě cest na operačním stupni, který má zabezpečovat operační přesuny rychlostí 15 až 40 km/h, v závislosti na členitosti terénu. Útvary do prostoru zón vysíláme s předstihem.

Přesuny mimo zóny si zabezpečují přesunující se útvary a svazky vlastními prostředky.

U armády mohou být zpravidla zřizovány 1—2 zóny. Pro tento úkol může vyčlenit ženijní prapor zesílený technikou tak, aby na každé cestě v zóně pracovala zesílená ženijní rota (1 DOK, 1 rypadlo, 2 motorové pily, materiál pro průzkum, úpravu a vytyčování cest, 500 kg trhavin). Někdy je dočasně přidělí front i prapor ženijních strojů.

### **Ženijní zabezpečení střetného sražení s přechodem na použití jaderných zbraní**

Složitost tohoto úkolu vyplývá ze skutečnosti, že použití jaderných zbraní ovlivní rozhodujícím způsobem další průběh operace. Nepřítel použitím jaderných zbraní bude usilovat o změnu nepříznivé situace ve svůj prospěch. Naším úkolem bude tomu nejen zabránit, ale v dosavadním příznivém vývoji operace pokračovat. Přijatá opatření budou spočívat v rozhodném rozbití uskupení nepřítele, zejména jeho raketových prostředků, tankových svazků a v rušení spojení.

Jestliže splnění těchto požadavků z vševojskového hlediska spočívá ve stále pohotovosti sil a prostředků k rychlému a organizovanému přechodu na použití jaderných zbraní, stejný požadavek je i na připravenost ženijního vojska.

Úkoly ženijního zabezpečení se nemění. Jejich plnění však bude probíhat za daleko složitějších podmínek a rychlostí tempa postupu vojsk. Nelze podceňovat ani pasívní opatření ženijního zabezpečení, která budou především spočívat v ženijních opatřeních ke snížení účinků nepřátelských jaderných úderů, jako je ochrana živé síly a techniky a účast ženijních jednotek ve speciálních odřadech.

Z úkolů ženijního zabezpečení vystupuje v současnosti do popředí zvláště průzkum a zneškodňování jaderných min. S jadernými minami musíme počítat

stejně jako s ostatními ZHN, dopravovanými do daného prostoru různými prostředky.

Složitost a obtížnost úkolu průzkumu a zneškodňování jaderných min spočívá především v tom, že převážná většina opatření nepříteli nám nebude známa. Zjištění jednotlivých příznaků k jejich použití bude závislé na tom, jak štáby rozpracují a zaměří průzkum, jak v souhrnu vyhodnotí a stanoví nejpravděpodobnější směry, prostory a místa uložení jaderných min.

Touto problematikou bychom se měli trvale zabývat při řešení ženijních opatření na jednotlivých stupních velení jak ve vševojskových, tak i ženijních štábech.

### **Překonávání vodních překážek**

Vysoká manévrovací schopnost, průchodná a obojživelná bojová technika tankových i motostřeleckých svazků a potřebná úderná síla dovoluje plánovat a dosahovat odpovídajícího rozmachu útočných operací.

Vodní toky však přesto zůstanou i v bližší perspektivě vážnou překážkou a bude třeba organizovat jejich násilný přechod.

#### **Současné možnosti překonávání vodních překážek na jednotlivých stupních:**

— **motostřelecká rota** svým vybavením je schopna překonávat jakékoli vodní překážky na obrněných transportérech,

— **motostřelecký prapor** je rovněž schopen hlavními silami uskutečnit násilný přechod vodní překážky vlastními bojovými prostředky. Překonání překážek (do 20 m) organickými prostředky bez obojživelného podvozku může zabezpečit část doprovodného mostu „MOBIL“,

— **motostřelecký pluk (tankový pluk)** je schopen z části řešit násilný přechod s využitím bojových plovoucích OT. Část sil přes úzké překážky přepraví po doprovodných mostech (MT-55 A; MOBIL). Pro širší překážky bude vyžadovat organizaci přepravišť z přepravních prostředků vyššího stupně.

I přes obojživelnost bojové techniky (OT) motostřeleckých jednotek je třeba na stupni pluk až front počítat s nutností přepravit přes nebrodné vodní překážky po mostových (přívozových) přepravištích na stupni svazek cca 50 až 60 % dopravní a bojové techniky a na stupni svaz cca 70—80 % dopravní a bojové techniky a druhý sled armády a frontu.

Zvýšená obojživelnost snížila zatíženost plavidlových a částečně i mostových normovaných přepravních prostředků (převážně na nižších stupních). Dále pak umožnila zasazovat tyto prostředky v daleko kratší době na vodní překážky, poněvadž motostřelecké jednotky mohou překážku přecházet v rozčleněných sestavách na široké frontě a tím vytvářet možnost současně se zahájením násilného přechodu na široké vodní překážce zasazovat prostředky ke zřízení přívozových přepravišť a po vytvoření předmostí zahajovat okamžitě stavbu mostových přepravišť.

Druhý sledy prvosledových pluků a týly přepravovat po divizních přepravištích.

— **divize** prvního sledu operační sestavy může přesunout hlavní síly po mostových přepravištích za 3—4 hodiny. Toto může dosáhnout zřízením minimálně dvou mostů na jedné překážce. Z charakteristiky vodních překážek středoevropského prostoru je zřejmé, že při požadovaném tempu operace bude divize denně překonávat jednu překážku o šířce 60—100 m a 2—4 překážky o šířce 20—40 m. Z této kalkulace vyplynula i současná potřeba mít na stup-

ni divize ženijní přepravní prostředky o celkové délce 120—200 bm plovoucího mostu a 80—100 bm doprovodných mostů.

— **armáda** — Přechod druhých sledů [záloh] přes středně širokou vodní překážku si zabezpečí armáda za 12—15 hodin tak, aby v záloze zůstal materiál na další jeden plovoucí most.

Omezené počty mostových souprav v organizační struktuře ženijního vojska vyžadují řešit nahrazování mostů na plovoucích podporách nízkovodními mosty.

Cílem a smyslem nahrazování je uvolnit co nejdříve normované soupravy z provozu a převést přepravu na nízkovodní mosty z výpomocného materiálu.

Nahrazování mostů na plovoucích podporách nízkovodními mosty v rozsahu dva mosty na armádu prvního sledu, je strojní park pro stavbu nízkovodních mostů dostačující, zvláště v prvních dnech boje.

### **Ženijní zabezpečení velitelských stanovišť**

Hlavním a rozhodujícím činitelem pro ženijní vybudování velitelských stanovišť je čas. Rozsah budování limituje čas, který máme k práci a tento opět závisí především na pohybu vojsk na bojišti.

Na základě zkušeností ze cvičení, hlavně pak dosahovaného tempa útoku a s ním spojených přesunů velitelských stanovišť na jednotlivých stupních, je minimální časová potřeba pro vybudování:

|                    |              |
|--------------------|--------------|
| — VS pluku, divize | 2—3 hodiny,  |
| — PVS armády       | 3 hodiny,    |
| — VS armády        | 6 hodin,     |
| — TVS armády       | 12—24 hodin. |

Na stupni pluk můžeme vyčlenit k plnění tohoto úkolu 1 msč a 1 ždr s potřebnými prostředky. Za předpokladu, že bude nasazen i 1 tank s BTU, může v daném čase vybudovat pozorovatelnu, úkryt a upravit terén pro vhodné umístění štábních vozidel.

U divize vyčleníme k budování VS 1 msč a 1 ždr s jedním automobilním rypadlem, 1 DOK a 1 Pz V. Tyto síly a prostředky mohou vybudovat VS v rozsahu jedné pozorovatelnu, dvou pracovních úkrytů a upravit terén pro vozidla bezprostředně zabezpečující velení.

Pro budování PVS a VS armády je předurčena rota zabezpečení míst velení, která je složena z jedné ženijní, jedné strojní a jedné hydrotechnické čety a čtyř týlového a technického zabezpečení. Ve své organizaci má 4 DOK, 3 rypadla, 3 PzV a 1 kompresor. S touto ženijní technikou může jednotka v daném čase zabudovat 27—37 převozných a montovaných ochranných úkrytů, kromě vybudování řady dalších ochranných okopů pro vozidla.

Pro TVS divize a armády zpravidla využijeme upravené sklepní nebo podzemní prostory o potřebné kapacitě.

### **Ženijně technická opatření operačního maskování**

Operační maskování tvoří jednotný komplex organizačních, operačních a technických opatření, jejichž základním úkolem je klamat nepřítele o skutečném rozmístění a charakteru činnosti vojsk, o zámyslu, důležitých objektech, způsobu a době použití jaderných, chemických a biologických zbraní.

Cílem operačního maskování je také zastírat skutečné rozmístění hlavních

sil pozemního vojska, letectva, jaderných a raketových prostředků a příprav k manévru a přeskupení vojsk.

Realizace těchto opatření ztěžuje nepříteli získat pravdivé informace o protivníku a našim vojskům umožňuje dosáhnout momentu překvapení co do času a prostoru operace.

Operační maskování není pouze specifickou záležitostí ženijního vojska. Ženijní vojsko se pouze podílí na ženijně technických opatřeních operačního maskování, která plánuje, řídí a zabezpečuje. Jde především o složitější úkoly, které vyžadují speciální výcvik a materiálně technické vybavení.

Mezi nejdůležitější úkoly patří:

a) Budování a imitování klamných míst velení, prostorů rozmístění vojsk a bojové techniky. Realizace tohoto úkolu spočívá ve zřizování masek — maket, stop činnosti a stop po činnosti útvarů a jednotek, v uskutečňování a na značování zemních prací a ve zřizování a umísťování maket techniky nebo objektů.

b) Součinnost při klamných přesunech a manévrech vojsk. Při tomto jednotky ženijního vojska použijeme k průzkumu a prověřování os a terénu, k imitování ženijních úprav terénu a klamných os přesunu, ke klamnému vyznačování a vytyčování a k některým klamným opatřením s využitím maket, masek a koutových odražečů.

c) Zřizování klamných přepravišť. Zahrnuje především vytváření některých charakteristických demaskujících příznaků na přepravištích, k nimž patří:

- nahromadění techniky (s využitím maket a masek — maket),
- narušování světelné kázně,
- zvýšení počtů stop po vozidlech,
- zadýmování úseků řeky a terénu,
- průzkumná činnost na řece,
- úprava břehů apod.

d) Součinnost při udržování a zřizování klamných týlových objektů a zařízení. Ženijní vojsko se bude podílet na zřizování maket uskladněného materiálu a na imitaci komunikačních a terénních úprav.

Přehled těchto opatření není úplný a každá konkrétní situace může vyvolat potřebu zcela specifického úkolu, který ženijní vojsko musí operativně řešit.

Úkoly operačního maskování, na kterých ženijní vojsko spolupracuje, rozpracovává štáb náčelníka ženijního vojska F (A) na základě pokynů velitele pro operační maskování. Rozpracovává zejména obsah a náplň jednotlivých úkolů a stanoví rozsah použití ženijních jednotek a mechanizačních prostředků.

Charakteristickou zvláštností plnění úkolů operačního maskování je to, že úkoly plní ženijní jednotky v součinnosti s jednotkami druhů vojsk.

### **Průzkum, těžení a zásobování vojsk pitnou vodou**

Zásobování vojsk pitnou vodou v armádní útočné operaci musí probíhat v souladu s charakterem bojové činnosti.

Rozsáhlé použití ZHN způsobí nedostatek nezávadné pitné vody, kdy podzemní zdroje budou zvláště na území nepřítel zamořeny.

Z tohoto důvodu bude účelné k zásobování vodou využívat velkých zdrojů vody, které nelze dlouhodobě zamořit RL, OL ani BBP. Toto však neznamená, že nebudeme využívat větší podzemní, prověřené, střežené a pravidelně kontrolované zdroje vody, které nám ušetří prostředky pro úpravu vody.

Hlavní a trvale platnou zásadou je používat vodu výhradně z vojenských stanic. Používat vodu z jiných zdrojů je z důvodu zachování bojeschopnosti vojsk zakázáno.

Vodní stanice zřizují vojska od stupně prapor výše. Základem vojenských vodních stanic jsou úpravní vody typu ÚV-2000 o výkonu 2000 l/h s příslušnou technikou pro provoz a skladování vody. Armádní vodní stanice jsou vybaveny AÚV-62 o výkonu 6000 l/h.

Zásobování vodou v celém komplexu je úkolem týlu, ženijního a chemického vojska.

Specifickým úkolem ženijního vojska je průzkum vodních zdrojů, těžení a úprava vody, jakož i zabezpečení vojsk příslušnou technikou.

### Závěr

Ženijní vojsko, jak vyplývá z rozborů jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení, plní úkoly mimořádně náročné, které musíme vhodně (podle platných zásad) aplikovat na konkrétní bojové situace.

Proto organizaci a kompletní materiálně technické zabezpečení musíme v maximálně možném rozsahu připravovat a realizovat již v míru.

Plnění úkolů ženijního zabezpečení armádní útočné operace vyžaduje rozdělit ženijní síly a prostředky tak, aby zabezpečovaly jak vedení operace bez, tak i s použitím zbraní hromadného ničení.

Zvláštní rozdíly v plnění jednotlivých úkolů ženijního zabezpečení z toho nevyplývají, neboť se úkoly prakticky nemění.

Úkoly bude ovlivňovat pouze rychlost, čas a možnost zabezpečení.

Například:

— **zabezpečení pohybu** doznává pomalejšího tempa, menšího rozsahu ničení a zatarasování. Rozptýlení sestav však zůstává, proto i požadované zabezpečení komunikací a případné odtarasování je stejné. Z hlediska potřeby **zabezpečit jednotlivé druhy přeprav** přes vodní překážky v důsledku stejného typu přepravních prostředků nedoznává změny. Je však ulehčeno podmínkami jeho realizace. Není nutné např. střídát jednotky při práci v zamořených prostorech apod. Rovněž i manévry přepravními prostředky v průběhu operace z jedné na další řeku nebude tak časově náročný.

— ZUO i když se musí plánovat a zabezpečovat, není vyčleňován a konkrétně zasazován v tak značném počtu sil a prostředků.

Chci upozornit na důležitost vytváření potřebné zálohy sil a prostředků pro plnění nepředvídaných úkolů.

Práce náčelníka ženijního vojska na stupni armáda je velmi zodpovědná a při plánování a konkrétním řízení ženijního zabezpečení musí neustále:

— znát konkrétní situaci ženijních jednotek (útvárů),

— včas organizovat jejich komplexní materiálně technické zabezpečení,

— mít k dispozici minimální zálohu sil a prostředků pro řešení nepředvídané situace.